

Війна, з якої не винесли уроків

Історія війни в Афгані з участю СРСР стосується не лише історії колишньої великої країни. Вона й наша, бо у випалених сонцем і вогнем чужих ущелинах і горах десять років бились і українські хлопці. От тільки сталося так, що постулати зі стратегії і тактики сучасної війни, що запеклися кров'ю на листках тодішніх зведень, тепер забуті або й не потрібні нашому військовому командуванню.

Як це було? Як треба воювати, як – не треба? Про це кореспондент газети спілкувався з генерал-лейтенантом запасу Віктором ДОЛІЧЕМ. В Афганістані він воював у званні полковника, командував мото-стрілецьким полком.

? – Два роки в Україні триває війна. А наше військо досі одягають і годують волонтери. І ладять техніку, і ліки возять у шпиталі. В Афганістані все було, наскільки пам'ятаю, навпаки?

– У мене враження, що досвід десяти років війни в Афганістані проминув для України намарно. Бездарні втрати... Якщо командування втікає першим, про що можна казати? Візьміть той самий Іловайськ: війська були покинуті без управління. Можна було спокійно залишитися й оборонятися в місті, у бойових статуях є про це окремі розділи. А вийшло що? Солдатів я не звинувачую, бо винні полководці. Ні розвідки, ні бойової варті. А ті начальники досі на місці.

Де наші нові танки, нові БМП? Де авіація, ракети? Лише по теловізору показують, у військах –

Діх'як, то й почалося. Нас рятував дувал, потужна глинобитна стіна, яка захищала дорогу від гірських обвалів. Кулі свистіли над головами. Я висунувся з люка командної машини, БМП, у мене в руці слухавка радіостанції. Аж раптом кулею відрізало від неї шнур. Даю команду злізти з БТРів і рухатися між бронєю і дувалом. Оточені з трьох сторін, пройшли під вогнем два кишлаки. На щастя, нам не встигли перекрити або замінити шлях. Потрібно було підійти до наших ближче, на таку відстань, щоб нас могла підтримувати полкова артилерія. До нас ішла підмога: два батальйони виступили нам назустріч через гори, третій – по дорозі.

За шість годин вдалося з боєм подолати троху більш як кілометр. Боєприпасів залишилось мало. Коли вийшли на рубіж, куди дотигувалась артилерія, душмани вже

оборону дали. Тоді вже перша починає відступати. А з Іловайська йшли колонами, хоч знали, що їх будуть винищувати з усіх сторін. Люди були приречені, бо це був не прорив, а м'ясорубка. Відхід повинна прикривати артилерія, а того не було. Коли на підмогу кинули резерви, противник звідкись знав про це. Це означає, що серед штабних багато зрадників. І теревені по мобільниках, радіостанціях неприпустимі: усе це прослуховується ворогом!

Війська не винні: їх керівництво кинуло напризволяще. Зрозуміло, коли солдати й молодші командири залишаються без управління, стається паніка. А паніка – коли ніхто не знає, що робити й куди бігти – це найстрашніше.

Усі, хто там командував, по-

Віктору Володимировичу Долічу 66 років. Він не раз писав рапорти з проханням відновити його на службі й направити на схід України і навіть особисто зустрічався з цього приводу з міністром оборони. Та йому досі відмовляють через вік. Наразі у АТО беруть участь його дружина, син, онук і зять.

шастється картинками й словами. Зараз воюють зрілі люди, патріоти. Тоді ж були призовники, по 18–20 років. Та бились відчайдуш-но, боягузів не пригадую.

– Ви потрапляли в оточення в Афганістані. Мабуть, там все було по-іншому: навколо гори, а Донбас – рівнина?

– У горах ще складніше воювати. А щодо оточення пригадую таке. 28 листопада 1986 року наш полк підняли по тривозі й наказали висунутися до долини річки Андараб. Там три ущелини контролював національний полк, афганці. Вони утримували вихід через гори на Саланг. Солдатів у однострої не одягали, хто в чому: в чалмах, халатах. То розвідка доповіла, що полк у повному складі переметнувся на бік душманів. Ми мали розібратися.

Спочатку маршем підійшли до містечка Бану і стали табором коло підніжжя гори Барата. Місцеве керівництво заявило, що все в них наче добре. На другий день я з невеликою розвідувальною групою відправився, щоб перевірити ситуацію. Узяв начальників розвідки та артилерії полку, розвідувальний взвод, взвод мотострільців, танк, три БТРи, «Шилку» – зенітну установку з чотирма гарматами, що дуже ефективно може бити по піхоті. Вперед пустили мінний трал, саперів. Маленьку колону (разом нас вийшло чоловік із шістдесят плюс взвод афганської нацгвардії) пішли ущелиною Пашаїд. Із кишляків та на заставах нам усміхались афганці. Аж тут підскочив у чалмі неначебто місцевий. Каже до мене: «Командире, афганці зрадили. Як повертатиметесь, потрапите в засаду». Це був свій, агентурний розвідник. Оскільки сонце вже сідало, ми мусили йти назад.

Лише зайшли до кишляку

переді мною, метрів за десять, з'являється обдертий, бородатий у чалмі, наводить дуло, а в мене автомат порожній. Мене від куль закрив собою боєць Василь Філіпових. Його поранило. Я віддав команду укритися під бронєю і викликав вогонь із усіх гармат на себе. Душманів, що нас оточили, кого убило, інших розігнало, й ми стали рухатися знов, утомлені багатогодинним маршем із безперервним боєм. Гранатометом вивело з ладу нашу «Шилку», то замість неї атакуючих вгамовували 37-міліметровою гарматою із БМП. Під ранок вийшли з оточення.

– Були великі втрати?
– Тяжко поранило двох старших лейтенантів, командира взводу Ліскіна й наводчика Просвіріна, та двох солдатів. Афганських нацгвардійців, що були з нами, з тридцяти залишилося, можливо, семеро: вони дарма не виконали мою команду спішитися з машин і стали легкою мішенню. Поранило в голову афганця-генерала, який також ішов із нами.

Хотілося страшенно пити, здавалося, вода вже не гамає спрагу. Я доповів комдиву полковникові Шеховцову, що терміново потрібні «вертушки», аби забрати до шпиталю поранених. То він відмовився надсилати авіацію вночі. До ранку офіцери і афганський генерал не дожили, бійців же урятував наш полковий хірург.

– Коли торік із Іловайськя відходили наші війська, то втрати рахували сотнями, а дехто каже, що були і тисячами. Чому?

– Бо відступали бардаком. Читайте бойовий статут: вихід із бою і відхід. Відходити не означає утікати. Потрібно рухатися поетано, за методом вивернутої панчохи. Перша група обороняється, друга кризь неї відходить і займає

сідити у в'язницях. А їх натовість це й підвищили...

– Якщо все так погано, то скажіть, де Україні взяти відданих і вмілих кадрових військових?

– Їхній гарт потрібно починати з училища. Підготовка має бути наближена до бойової. А в нас останнім часом навпаки. Коли я випускався, то мав третій клас механіка-водія БМП, так само – танка, водійські права на вантажні та легкові машини, мав навички стрільби з міномета, танка. А тепер як? Спитав у сина, скільки він водив БМП. Відповідає: «Зо два кілометри. А танк лише показували: і не водив, і не стріляв». У них тепер головне – робочі команди: фарбувати-мазати, і все. І офіцери йдуть до військ не підготовленими. На перекладині не можуть підтягнутися, висять, як соплі. Ні бігати нормально, ні стріляти. Як будуть із солдатами проводити фізичну чи технічну підготовку, чи бойову? Що їм покажуть? Потрібно готувати офіцерів-професіоналів.

– Училища – далеко перспектива. А перемога потрібна вже. Чого не вистачає українській армії?

– Час розібратися з вищим управлінням армії. У кого настрої проросійський – хай візьмуть чемадани і туди! Якщо ти служиш Україні, повинен бути патріотом.

Наша довідка

Віктор Доліч – генерал-лейтенант у відставці. Закінчив Вище загальновійськове училище та вищу військову академію ім. Фрунзе. У жовтні 1985-го направлений командувати полком в Афганістан. Через 2 роки був призначений начальником штабу 108-ї дивізії, разом із нею вийшов із ДРА у 1989 році. Служив у Баку заступником командира дивізії. Закінчив Академію генерального штабу ЗС СРСР. 1991 року призначений командиром мотострілецької дивізії, з 1993-го – начальник відділу авромобільних військ Головного штабу ЗС України; з 1994 року – заступник начальника штабу 13-ї Армії 13-го Армійського корпусу.

Тил потрібен чесний. Тил – це все: підвіз боєприпасів, продовольство, одяг. А цього досі, на великий жаль, нема. Шарпетки закуповують по триста гривень за пару – про це ж писали скрізь.

Але помітно навіть зі сторони, що наша армія навчилася воювати. Війська вже давно могли би вийти на кордон з Росією. Але комусь у нас потрібна затяжна війна. Не зрозуміло, як це можна досі не перекрити переміщення людей на окуповані частини Донеччини й Луганщини і звідти. Там є окупаційна влада – вона повинна мешканців нагодувати, одягнути, підтримувати порядок. А так до нас проходить вільно через блокпости купа диверсантів, шпигунів.

Ось знову розповідають, що під Дебальцеве приходять ешелони із зброєю, боєприпасами, технікою. Питання: де робота наших диверсійних груп? Чому там вільний залізничний рух, чому не висадили в повітря мости і рейки разом з ешелонами і танками? Війна іде! Яке АТО? Інакше хай міліція іде туди й воює. Нацгвардії для цього вистачить: їх майже сімсот тисяч. Загалом в Україні ходять у погонах мільйон людей. Це ж сила: вистачить для перемоги. Та ще потрібна воля. В Афганістані це таки було.

Спілкувався
Сергій ШІСАРЕНКО